

KIRJASYMPOSIUMI Risto Koulun teoksesta
”Se on vain prosessia” - prosessioikeuden tutkimuksen
pitkä aalto: lainopista konfliktinhallintaan

Kommentteja kommentteihin

Risto Koulu

Heti aluksi kiitän *Jaakko Markusta*, *Kaijus Ervastia* ja *Anna Nylundia* heidän vaivannäöstään: he ovat perusteellisesti jaksaneet tutustua kirjaani, joka ei ole niitä helppolukuisimpia. Heidän huomautuksensa ovat osaavia ja osuvia. Kun haen niihin vastauksia, kiusaus turvautua ”pyydän pitkää lykkäystä” -taktiikkaan on melkoinen. Näinhän asianajaja ennen pelastui toivottomasta tilanteesta. Välillä taas on yksinkertaista myöntää, että olemme perustavasti eri mieltä. Enimmäkseen kysymys on kuitenkin aste-eroista näkemyksissä. Palaute on sen verran yhteismitatonta, ettei tavanomainen temaattinen vastine ole nyt ajateltavissa. Jokainen kommentaattori saa siis yksilölliset vastakomentit. Jos rohkeasti yleistetään, yhdestä asiasta olemme samaa mieltä: tällaisia kirjoja voidaan kirjoittaa, ja niitä myös tulisi kirjoittaa. Oikeudenaloilla ei voi eikä saisi olla virallista historiaa. Itse asiassa sellaisen olemassaolo olisi todellinen huolestumisen aihe. Mitä enemmän siinä on diversiteettiä, sitä elinvoimaisempaa oikeudenalan tutkimus on.

*****

Jaakko Markus lähestyy aihettaan prosessioikeuden tutkimusperinteen kautta, joten jaamme saman taustan ja osaksi saman tutkijaprofilinkin. Se myös näkyy. Totta on, että kirjani on Helsinki-keskeinen ja monografiakeskeinen: muuta se ei voisikaan olla. Koska kirjoittaja on Helsinki-keskeinen, sitä on myös hänen kirjansa. Kukaan ei voi irtaantua taustastaan eli omasta kotiyliopistostaan. Joku voi ehkä niin väittää ja sellaista kokeakin, mutta hän yliarvioi räikeästi kykynsä. Turkulainen ja lappalainen prosessioikeus ansaitsisivat ja saisivat hankkia omat kronikoitsijansa. Monografiakeskeisyys on sekin selviö, eikä vaadi ihmeempiä perusteluja. Oikeustiede ja ehkä etenkin prosessioikeus on ollut hyvin monografiakeskeistä; vasta viime vuosina se on alkanut hieman antaa periksi. Kysymys monografiakeskeisyydestä on sinänsä erinomainen: onko näin ja miksi näin on? Itse en sitä kannata, pikemminkin päinvas-toin. Monografiakulttuuri on jähmeää, varovaista ja riippuvaista siitä, mitä julkaisukanavia

on olemassa. Nopeissa oikeuskehityksen vaiheissa monografiatutkimus on auttamatta aina jälkijunassa.

Asiantilan valittelu ei tietenkään sano mitään ilmiön syistä. Ennen tietokoneiden ja sähköisen julkaisemisen aikaa voitiin sanoa, että artikkelit olivat päiväperhoja: ne hukkuivat vuosikertoihin, kun taas monografiat saivat kunniapaikan jokaisen lakimiehen kirjahyllyssä. Enää selitys ei päde. Tutkija voi koota ”varastoon” tuhansia artikkeleita ja selata niitä asiansanoihin tai systemaattisesti, milloin ikinä haluaa. Ehkä syy on siinä, että oikeustiede on viime kädessä vakuuttamisen taitoa. Kukaan ei vakuuta toisia keskimittaisella eli 15 painosivun artikkelilla, ellei kyseessä ole lainopillinen ja mielellään praktinen yksityiskohta. Joskus Porthanian aamukahvilla käytiin kilpailua siitä, kuka läsnäolijoista osaa mainita sellaisen artikkelin, jolla on ollut vaikutusta oikeustieteeseen yksittäistä kysymystä laajemmin. Artikkeliehdokkaita ei löytynyt ensimmäistäkään.

Markus toteaa puutelistaussessaan, että kirja ei ole systemaattinen: aineiston vinoutuma pudottaa pois merkittäviä tutkimuslinjoja. Näinkin voi sanoa, mutta itse sanoisin, että lähestymistapa on itse asiassa valikoiva, eklektinen. Esitystä on yksinkertaisesti ollut pakko rajata, sillä muutoin kirjasta olisi tullut lukukelvoton järkäle, ilmestyneen tutkimuksen ensyklopedia. Tästä syystä esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston vahvuusalue ”esitutkintaoikeus” on tylästi sivuutettu (esitutkintaa on toki tapana käsitellä osana rikosprosessia, mutta kukaan ei vakavissaan väitä sitä rikosprosessin ydinalueeksi). Samoin ”lapsiprosessioikeus” on kavalierimaisesti niputettu osaksi aineellistunutta prosessioikeutta, jossa se saa seuraa hieman tutummasta ”kuluttajaprosessioikeudesta”.

Ohimennen todettakoon, että kaikilla oikeudenaloilla on oma prosessioikeutensa, kohteena tällä oikeudenalalla aktualisoituvat menettelykysymykset. Aikanaan esineoikeudellinen prosessioikeus oli jopa muodissa tällä oikeudenalalla. Nämä osa-alueet ovat varsin perinteistä lainoppia, joten en ole varma, ansaitsevatko ne mainintaa enempiä huomiota tieteen-teoreettisessa tarkastelussa. Itä-Suomen yliopiston väitöskirjat saivat kirjassa toisesta syystä aikamoiset haukut, jos ne olisivat päässeet mukaan. Julkaistut väitöskirjatutkimukset jäivät näkymättömiksi, ja niiden vaikutus ansaittua heikommaksi. Tämä on laitos- ja tiedekuntasarjoissa julkaistujen tutkimusten kolkko kohtalo. Toki tiedän, ettei tästä saa moittia väitöskirjan kirjoittajia, vaan heidän yliopistoaan. Se ei panosta riittävästi julkaisujensa markkinointiin ja levikkiin. Ajat, jolloin jo kirjan ilmestyminen takasi sille näkyvyyden lakimiespiireissä, ovat auttamatta ohitse.

Kaikkiin huomautuksiin en voi antaa kunnan vastausta. Jälkikäteen on pakko myöntää (tästäkin Markus huomauttaa), että rikosprosessia on kirjassani käyty läpi ”harvemmalla kammalla” kuin siviiliprosessia. Kampaan olisi tarvittu tiheämpi piikitys. Esimerkiksi tutkimukset itsekriminoinnista olisivat ilman muuta ansainneet ansiot tunnustavan esittelyn. Tutkimuslinja on samalla myös poikkeus sekä monografiakeskeisyydestä että ihmisoikeuksien heikosta vaikutuksesta prosessioikeuden tutkimuksen valtavirtaan. Nämä piirteet olen katsonut leimaa antaviksi prosessioikeuden tutkimukselle. Näin tutkimuslinja olisi ansainnut sitäkin suuremmalla syyllä huomiota ja pohdintaa. Jos ajatellaan tulevaisuutta, ehkä rikosprosessioikeus ansaitsisi oman aatehistoriallisen analyysinsä. Rikosprosessi on tunnetusti yhteydessä aineelliseen rikosoikeuteen, kun taas siviiliprosessin vastaava kosketuspinta on olennaisesti heikompi. Siviiliprosessin teemoja voi käsitellä irrallaan aineellisesta oikeudesta, mikä taas rikosprosessin teemoissa ei hevin onnistu. Jännite hankaloittaa prosessioikeuden päälinjojen yhteistä käsittelyä.

Tämän jälkeen päädyimme erimielisyyden vyöhykkeelle. Olen kuvannut prosessioikeuden jakautumista kahteen linjaan, jotka ovat saaneet nimet (perinteinen) prosessioikeus ja oikeudellinen konfliktinhallinta. Niiden kuvaamaa kehityskulkua on vaikea kiistää: se ”hyppää silmille”, eikä Markuskaan kehitystä kiistä. Sen sijaan voidaan kysyä, mitä nimiä käsitteistä käytetään. Markus aiheellisesti riitauttaa käyttämäni käsitteet (tarkkaan ottaen niiden nimet), koska rikosasioissa jälkimmäinen nimi ei ole kyllin osuva, vaikka kylläkin mahdollinen ja jopa joskus käytetty. Parempi ehdokas nimeksi olisi Markuksen mukaan ”kriittinen prosessioikeus”. Itse vierastan tässä yhteydessä sanaa ”kriittinen” sen konnotaation takia. Vaikka kriittisyys periaatteessa tarkoittaa kaikkea arviointia, etenkin yleiskielessä sen merkitys on siirtynyt: kriittinen tarkoittaa kielteistä, usein hyökkäävää asennetta. Tästä ei todellakaan ole kysymys oikeudellisen konfliktinhallinnan tutkimuksessa. Se on, jos sitä kuvataan yhdellä sanalla, konstruktivistista uudelleenarviointia. Ehdotettu nimi antaa myös kuvan vähemmistönäkemyksestä, joka sekin on kaukana todellisuudesta. Niin voitiin ehkä kärjistäen sanoa 1960-luvulla, mutta ei enää. Suuntaukset ovat varsin tasavahvoja eivätkä edes millään tavalla ristiriidassa keskenään: molempia tarvitaan. Tämänhän piti olla kirjani ehkä keskeisin viesti. No, nimet ovat jätettävissä tulevan tutkimuksen murheeksi, joskin on pakko sanoa, että tässä muutoin niin taipuisa suomen kieli ei ole parhaimmillaan. Ilmeisesti olemme olleet liian sopeutuneita kehittämään konflikteja kuvaavaa kielenkäyttöä.

Samassa yhteydessä Markus tarkastelee konfliktiteorioiden ja *access to justice* -lähestymistavan käyttöalaa oikeustieteen tutkimuksessa. Tässä mielipide-eromme syvenevät. Vaikka *access to justice* -tutkimus ei ole oikeudellisen konfliktinhallinnan synonyymi, tutkimus on kiistatta lähestymistavan ydintä. Eräänlainen pikkuriita meille syntyy siitä, kuuluuko asianajajaoikeus prosessioikeuteen. Perinteiseen prosessioikeuteen se ei ehkä kuulu, mutta oikeudellisen konfliktinhallinnan osa se mielestäni on. Itse asiassa lakimiesapu, lakimieshyöty ja avusta aiheutuvat kustannukset olivat aikanaan *access to justice* -liikkeen ensimmäisen aallon keskeisiä kysymyksiä. Niistähän liike käynnistyi. Nykymuotoiseen asianajajaoikeuteen kylläkin sisältyy ammattikuntatyyppistä ainesta, joka kuuluisi muualle kuin prosessioikeuteen. Se kai sijoittuisi professio-oikeus-nimiseen oikeudenalaan, jos sellainen oikeudenala olisi. Sellainen ehkä ajan mittaan kehittyikin. Ammattien sosiologia eli professiososiologia on esimerkiksi sosiologian tunnustettu osa-alue.

Päätaistelu käyttöaloista käydään kuitenkin siitä, miten lähestymistapa sopii hallintoprosessiin ja rikosprosessiin. Markuksen mukaan *access to justice* -ajattelulla on ”selvät rajoitteensa rikosprosessin ja hallintoprosessin jäsentämisessä”. Tästä olen taas eri mieltä: hallintoprosessi jos mikä kaipaa *access to justice* -ajattelua ”jäsentäjäkseen” (Markuksen termi). Hallintoprosessi on harvinaisen tuomioistuinkeskeistä lainkäyttöä: sitä leimaa liikuttava usko virallisperiaatteen ja tuomioistuimen selvitysvelvollisuuden voimaan, mikä on moneen kertaan todettu. Aatehistoriallisesti lienee lupa sanoa, että hallintoprosessin erottaminen (muusta) prosessioikeudesta ei ole ollut hyväksi hallintolainkäytön kehitykselle. Syntynyt muuri on estänyt ja estää, vaikka sen ei tietenkään pitäisi niin tehdä, tieteellisten vaikutteiden vapaata liikkumista. Rikosprosessissa olen epäilevämpi, joskin sanoisin, ettei *access to justice* -ajattelusta ole haittaakaan. Kaikkea muutahan rikosprosessin tutkimuksessa on jo kokeiltu. Itse asiassa asianomistajan näkökulmaan *access to justice* -näkökulma tuntuu sopivan kohtalaisen hyvin, vaikka on ele itse tehnyt siihen liittyvää tutkimusta.

Näissä vastakommenteissa olen keskittynyt siihen, mistä olemme eri mieltä. Välillä olen ehkä sortunut puolusteluihin, mikä ei inhimillisesti liene vältettävissä. Yllättävän monessa

kohdassa olemme kuitenkin samaa mieltä. Prosessioikeuden tutkimustradition voimaa ei näin käy kiistäminen. Korjattavaa kirjan rakenteessa, painotuksissa ja yksityiskohdissa riittää. Jos kirjasta tulee toinen painos, rikosprosessi tulee siinä saamaan sen huomion, minkä se ansaitsee, oli toinen painos sähköinen tai painettu julkaisu.

*****

Kaijus Ervastian näkökulma prosessioikeuden tutkimukseen määrittäyty oikeussosiologian, konfliktiteorian ja vaihtoehtoisen riidanratkaisun kautta. Hänellä on näin tyystin toinen tutkijaprofiili kuin minulla. Näkökulmia ei ole helppo sovittaa yhteen, joskin kannattaa muistaa, että kirjani on suomalaisen prosessioikeuden tutkimuksen eikä suomalaisen konfliktiteorian tutkimuksen analyysi. Kirjoja ei saisi arvioida sillä perusteella, mitä niissä ei ole. Kukaan ei toistaiseksi ole väittänyt, että kirjassani ei olisi sitä, mitä se lupaa sisältävänsä. Kirjani tuottaa, sen tunnustan, konfliktiteorian äänenkannattajille pettymyksen. Konfliktiteorian vähäinen painoarvo prosessioikeuden tutkimuksessa ei kylläkään ole henkilökohtainen mielipide, vaan vallitseva asiantila.

Sovittelu- ja vaihtoehtodiskurssilla (Ervastin osuva sanonta takavuosilta) ei yksinkertaisesti ole paikkaa perinteisessä oikeusdogmaattisessa prosessioikeudessa. Tätä kuvaa jo prosessioikeuden standarditeos ”Prosessioikeus”. Se on yltänyt kuudenteen kirjapainokseen ja herra ties kuinka monenteen sähköiseen laitokseen. Tässä 1 500-sivuisessa teoksessa toki käsitellään myös tuomioistuinsovittelua: se saa 20 sivun esittelyn siviiliprosessin ”erityisten lajien” seurassa. Esittelyä edeltää jakso välimieslainkäytöstä, joka on saanut kaksinkertaisen sivumäärän. Diskurssi ei myöskään hallitse oikeudellisen konfliktihallinnan tutkimusta. Tämä tutkimus on, kaikesta monialaisuudestaan ja empiriamyönteisyydestään huolimatta, dikotominen vastinpari eli Ervastin sanoin ”legaalidiskurssi”. Totta on, että oikeudellinen konfliktinhallinta ja etenkin sen voimasauntauus *access to justice* -tutkimus sisältää elementtejä, jotka ovat tunnusomaisia konfliktiteoreettiselle lähestymiselle. Synonyymejä ne eivät ole. Sen sijaan voidaan hyvin sanoa, että näitä elementtejä saisi olla enemmän OTM-tutkinnoissa. Ne eivät olisi pahitteeksi myöskään lainopin normitutkimuksessa.

Jos ajattelen omaa kirjaani, vaihtoehtodiskurssille olisi kenties kannattanut omistaa kirjassa oma luku. Temaattinen tarkastelu hajottaa kieltämättä kokonaisuutta, oltiin vaihtoehtodiskurssin paikasta oikeudenalojen nomenklatuurassa mitä mieltä tahansa. Oma luku olisi varmasti tehnyt parempaa oikeutta diskurssin taustafilosofialle. Kiistely siitä, mikä on tärkeää missäkin, ratkeaa parhain päin sillä, että diskurssi tuottaa oman oppiainehistoriansa. Tällöin ei tarvitsisi väitellä siitä, minkä roolin vaihtoehtodiskurssi on saanut prosessioikeuden tutkimuksessa vuoden 1980 jälkeen. Kiistely siitä, minkä roolin se olisi ansainnut (sehän on kokonaan eri asia), ei tietenkään johda mihinkään. Legaalidiskurssissa voidaan käsitellä vain sitä, mikä on tavalla tai toisella ”legaalista”, toisin sanoen kelpaa oikeustieteellisen tutkimuksen kysymyksenasettelun ja tutkimusmenetelmän kohteeksi. Tällaista diskurssissa on yllättävän niukasti.

Olemme Ervastin kanssa eri mieltä jokseenkin kaikesta, mistä voi olla eri mieltä. Kaikki mielipiteet suuntaan jos toiseenkin on ennenkin esitetty, joten niiden toistelu on turhaa: kirjan lukija päättäköön! Osa erimielisyyksistä tässä yhteydessä tuntuu kuitenkin johtuvan siitä, että Ervasti ei aina muista kirjan subjektiivista lähtökohtaa: prosessioikeuden tutkimusta tarkastellaan Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan näkökulmasta. Kirjassa lausuttua ei näin esimerkiksi kumoa se, mitä KRIMOSSA (ent. OPTULA) on tehty tai tehdään.

Lähtökohdan Ervasti tavoittaa vasta arviointinsa loppukappaleessa, kun hän huomauttaa, että kirja on ”suhteellisen kapea kuvaus kehityksestä yhden tiedekunnan sisältä katsottuna”. Olen viimeinen henkilö tätä kiistämään: sehän tuodaan esiin jo kirjan saatesanoissa. Vaikka kirjasta tulisi uusi painos, konfliktiteorian osuus ei voi merkittävästi kasvaa. Kirjahan ei, kerrottakoon, ole suomalaisen tutkimuksen yleisesittely.

Tämä vastakommentti on syytä päättää loppukevennykseen: Ervasti on kanssani eri mieltä suomalaisen *access to justice* -tutkimuksen tasosta Suomessa vertailussa muihin maihin. Hän riitauttaa näkemykseni, jonka mukaan suomalainen tutkimus tällä alalla kestää erinomaisesti vertailun mihin tahansa maahan, kun oikeuskulttuurien kokoero otetaan huomioon. Ervas-tin mielestä väitteen kumoo se, että kansainvälisissä konferensseissa ei tapaa juuri suomalaisia prosessioikeuden tutkijoita. Ehkä näin on, en tiedä, mutta innokas läsnäolo ulkomaisissa konferensseissa ei sano mitään tutkimuksen laadusta tai laajuudesta. Tämä kannattaa toistaa siitä syystä, että joidenkin mielestä tällainen ”tieteellinen puuhastelu” todella korvaa julkais-tun tutkimuksen. Näin en todellakaan ajattele enkä usko, että Ervastikaan on aidosti tätä mieltä. Siitä, että kaikenlainen kanssakäyminen, oli se kotimaista ja ulkomaista, on välttämä-töntä tutkijan uralla, ei sen sijaan liene minkäänlaista erimielisyyttä.

Vaihtoehtodiskurssin vaikutus prosessioikeuden tutkimukseen on ollut piristävää. Se on yhtäältä tuonut tutkimukseen ennen näkemättömässä määrin kansainvälisiä vaikutteita. Perinteisessä prosessioikeudessa vaikutteita haettiin, jos halutaan kärjistä, lähinnä ruotsa-laisista yleisesityksistä. Vaihtoehtodiskurssi on tuonut prosessioikeuden tutkimukseen mo-nialaisuutta ja *common law* -maailman aatevirtauksia. Diskurssien taistelu on toisaalta ollut myönteinen ilmiö. Tällainen taistelu tuhoaa huonoa tutkimusta ja elvyttää hyvää. Kumpaakin tutkimusta tehtiin ja varmasti jatkossakin tehdään niin vaihtoehtoisessa kuin legaalissa dis-kurssissa. Ervasti on rohkeasti kantanut vaihtoehtodiskurssin lippua prosessioikeustutkijoi-den yhteisrintamaa uhaten. Diskurssi on myös tavallaan onnistunut missiossaan. Se ei ole muuttanut prosessioikeuden tutkimuksen kovaa ydintä, mutta on saanut prosessioikeuden tutkijat miettimään lähtökohtiaan, kysymyksenasettelujaan ja tapojaan perustella tutkimuk-sensa tuloksia. Tieteen kehitys edellyttää konflikteja myös oikeustieteessä. Ellei niitä ole, päädytään pitkiin staattisuuden kausiin. Prosessioikeudenkin tutkimus on esimerkki siitä, millaista myrkyä tutkimuksellinen konformismi voi olla. Prosessioikeudessa vuoden 1993 lainsäätäjäksi oli kuitenkin se prinssi *Florestan*, joka herätti nukkuvan prinsessan.

*****

Anna Nylund arvioi kirjaani ”kansainvälisistä näkökulmista”. Arvio herättää todella ajatuksia, ja toivoinikin sitä ensi kerran lukiessani, että arvio olisi ollut käytettävissä, kun viimeistelin kirjaani. Ensimmäiseksi kerrottakoon, mistä olemme samaa mieltä, sen jälkeen on aika tuu-lettaa sitä, mistä olemme eri mieltä.

Suomalaisen prosessioikeuden tutkimuksen on oltava kansainvälistä, ja tutkijoiden on seurattava kansainvälistä keskustelua siihen osallistuen. Prosessioikeus lähtee kuitenkin tässä pahalta takamatkalta, sillä se on ollut aina 2000-luvulle saakka erityisen kansallista. Kansainvälistymisen tarpeesta kaikki ovat samaa mieltä: kukaan ei ole jättänyt siitä eriävää mielipidettä. Samalla on kuitenkin pakko muistaa, että kaikki suomalainen prosessioikeus ei voi olla kansainvälistä. Myös Suomen lainkäyttöjärjestelmän on saatava oma tutkimuksensa. OTM-tutkimus on ammattitutkimus, jonka suorittaneiden on kyettävä hoitamaan käytännön lakimiestehtäviä järjestelmän antamissa raameissa. Tutkimuksen on, ellei muuten, annettava

tukea tälle opetukselle. Kansainväliselle ja kansalliselle prosessioikeudelle on löydettävä tasa-paino sekä tutkimuksessa että opetuksessa.

Nylund pohtii kiinnostavasti suomalaisuuden ja suomalaisen oikeustieteen käsitettä. Oma kirjani ei siinä juuri auta: siinä suomalaisuutta käytetään ainoastaan määrittämään tutkimus-kohde eli suomalainen prosessioikeuden tutkimus. Oros *review*-tutkimuksessa (tällainen kir-jani osaksi on) ei saa olla liian laaja. Kohdetta on siis käytännön syistä pakko rajata; kirjaa ei ole, kuten jo sanoin, tarkoitettu suomalaisen tai eurooppalaisen oikeustieteen yleiskatsel-mukseksi. Koko luku 2 käytetään tähän tarkoitukseen, koska valmista esikuvaa ei ole käytet-tävissä. Rajauksen kriteeriksi on pitkän miettimisen jälkeen otettu, että tutkimuksen on edes osaksi käsiteltävä Suomen prosessilainsäädäntöä laajassa merkityksessä. Totean varta vasten, että kirjoittajan identiteetillä tai julkaisuforumilla ei ole väliä. Tässä yhteydessä mainitsen jopa Routledge-kustantamon, joka ei totisesti julkaise mitään suomen kielellä. Tutkimus-kohteen työekonomista rajaamista ei itse asiassa saisi ymmärtää kannanotoksi oikeustieteen kansainvälisyyteen, vielä vähemmän poliittisesti latautuneeseen suomalaisuuteen. Jokainen saa määritellä ne kuten haluaa. Saan Nylundilta moitteet myös siitä, että insolvenssioikeu-den tutkimusta ei kirjassani käsitellä, vaikka sitä ei rajata pois. Tästä jätän äänestyslauseman. Kirjassani nimenomaan sanotaan, että insolvenssioikeus on irtaantunut prosessioikeudesta. Näin se jää automaattisesti kirjani ulkopuolelle. Yllättävää on, että Nylund ei ota kantaa sii-hen, missä määrin pohjoismaisuus saa sijaa prosessioikeuden kansainvälisyydessä: hänelle kansainvälisyys on ”eurooppalaista” tai jopa globaalia. Itse olen perinteisempi, minkä osoittaa se, että kirjasta on julkaistu tänä vuonna ruotsinkielinen painos (ladattavissa ilmaiseksi Hel-da Open Books tai COMI/julkaisutoiminta). Mutta tässäkin aika saa näyttää.

Nylund esittelee myös kansainvälisen prosessioikeuden (tai tarkkaan ottaen eurooppalai-sen prosessioikeuden) määritelmää ja siihen liittyvää tiedekäsitystä. Tämäkin pohdinta on opettavaista luettavaa, joskaan ei sisällöltään mullistavaa. Samassa yhteydessä hän pitää kir-jani näkemystä näistä osa-alueista ”vanhanaikaisena”. Näin voi olla, joskin kirjani käsittelee sitä, millaista ”kansainvälistä” tutkimusta Suomessa on tehty. Tällainen tutkimus tietenkin heijastaa aikansa näkemystä kansainvälisyydestä. Sen arviointi modernien näkemysten va-lossa ei olisi reilua. Nylund osuu tässä samalla yleisempään kysymykseen eli määritelmien vähäisyyteen, johon Ervastikin otti kantaa. Määritelmiä on kirjassani tietoisesti vältetty, koska kirja on tähdätty asiantunteville lukijoille. Tosin jokainen juristi tietää suurin piirtein, millaista eurooppalainen prosessioikeus on. Hän ei ehkä tiedä sen kaikkia vivahteita eikä muotivirtauksia, mutta hän pystyy seuraamaan esitystä ilmankin. Jos määritelmää kaivataan, se löytyy monesta lähteestä. Apua antaa tieteen termipankki (lähes 3 000 oikeustieteellistä hakusanaa), Kielitoimiston sanakirja, Wikipedia sekä joukko kaupallisia hakusivustoja, esi-merkkinä Minilex. Sitä paitsi kiistely määritelmistä on omiaan anastamaan huomion tren-deistä ja analyysistä, jotka ovat kirjani ydinsanoma.

Vielä yksi yksityiskohta on syytä noteerata. Kirjastani on tullut runsaasti palautetta, mutta toistaiseksi kukaan ei ole tarttunut oikeustieteen julkaisemista koskevaan lukuun (luku 4). Nylund on ensimmäinen; hän ottaa esille blogikirjoitukset ja blogitutkimukset. Hän pitää nii-tä suomalaisena ilmiönä. Muissa maissa tutkimukset löytävät kunnialliset kustantajat, mitä kyllä hieman epäilen liian optimistiseksi arvioksi. Ainakin muista Pohjoismaista löytyy hara-voimalla vastaavanlaista julkaisutoimintaa. Veikkaanpa, että blogi-ilmiö ei korreloi ollenkaan suomalaisuuteen, vaan kielialueen ja ehkä vähän oikeuskulttuurin kokoon. Pienellä kielialu-eella kustantajaa ei niin vain löydetä, oli tutkimus kuinka laadukas tahansa. Tästä syystä us-

kon, että blogijulkaisuja tullaan näkemään jatkossakin. Kaikkea oikeustieteellistä tutkimusta ei myöskään voi muuntaa eli pilkkoa artikkeleiksi, jotka kelpaisivat oikeustieteellisiin aikakauslehtiin. Joillakin oikeudenaloilla nähty siirtymä artikkelikulttuuriin ei ole oikeustieteessä loppuun saakka toteutettavissa. Muutamat tutkimustehtävät vaativat monografiamuodon ja kirja-laajuuden, kuten edellä jo totesin.

Huomautukset kannattaa päättää loppukevennykseen, joka on tässä kokemustietoa. Usein sinisilmäisesti kuvitellaan, että opiskelijat ja käytännön lakimiehet ovat hyvin kiinnostuneita kansainvälisestä prosessioikeudesta. Onhan se jotain uutta! Tutkijat ja opettajat eivät vain pysty vastaamaan tähän kysyntään. Tämä ei kuitenkaan pidä alkuunkaan paikkaansa. Kansainvälisestä prosessioikeudesta on OTM-tutkinnossa ollut kauan tarjolla valinnaisia opintoja. Niissä yleisömenestys on kuitenkin ollut huono: opiskelijat eivät vaivaudu näille kursseille. Opetuksessa kansainvälisen tiedon merkitystä on ollut pakko suorastaan tuputtaa kuulijoille, jotka odottavat pääsemistä ”oikeaan asiaan” eli prosessilain yksityiskohtiin. Käytännön lakimiesten asennetta taas kuvaa se, että kansainvälisten jaksojen (alle 100 sivua) poistamista ”Prosessioikeus” -perusteoksesta on aivan viime vuosina julkisesti vaadittu – ’kukaan lakimies kun ei sitä työssään tarvitse’. Prosessioikeuden kansainvälistyminen on toisin sanoen myös asennekysymys. Vaikka oikeustiede on kansainvälistynyt, oikeuselämä ja oikeudelliset käytännöt eivät ole sitä tehneet.